

BAB 8

KERAJAAN KEDAH, KELANTAN, NEGERI SEMBILAN DAN PERLIS



Sinopsis

Kegemilangan kerajaan Alam Melayu turut diwarisi menerusi pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis. Kerajaan-kerajaan ini diasaskan dalam tempoh masa yang berbeza-beza dan mempunyai sejarah yang tersendiri. Kerajaan-kerajaan ini juga menjalin hubungan diplomatik dan perdagangan dengan negeri Melayu yang lain. Kebijaksanaan pemerintah menghadapi cabaran sejak pengasasannya telah membolehkan setiap kerajaan ini berkembang makmur dan stabil.



Apakah yang akan anda pelajari?

1. Memerihalkan pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis.
2. Menerangkan hubungan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis dengan negeri-negeri Melayu yang lain.



Istana Anak Bukit, Kedah.



Istana Lama Seri Menanti, Negeri Sembilan.



Istana Arau, Perlis.
(Sumber: Koleksi DBP, 2017)



Istana Balai Besar, Kelantan.



Apakah elemen kewarganegaraan dan nilai sivik yang anda dapati?

1. Menerangkan kepentingan menghargai pengasasan kerajaan-kerajaan Melayu.
2. Menilai kepentingan menjaga hubungan baik dengan negara lain.



Kemahiran Pemikiran Sejarah yang anda dapati:

1. Memahami kronologi pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis.
2. Meneroka bukti pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis.
3. Membuat interpretasi asas hubungan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis dengan negeri-negeri Melayu yang lain.
4. Membuat imaginasi bentuk hubungan antara kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis dengan negeri-negeri Melayu yang lain.
5. Membuat rasionalisasi hubungan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis dengan negeri-negeri Melayu yang lain.

8.1 Pengasasan Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis

Pengenalan

Pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis merupakan penerusan kegemilangan kerajaan-kerajaan Alam Melayu. Kerajaan Kedah merupakan kerajaan terawal diasaskan di negara kita. Manakala kerajaan Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis diasaskan setelah berakhimya Kesultanan Melayu Melaka.

Kerajaan Kedah

Kerajaan Kedah diasaskan oleh keturunan raja yang datang dari Parsi.

Maharaja Derbar Raja dari Parsi datang ke Kuala Sungai Merbok, Kedah pada sekitar tahun 630 M.

Tan Dermadewa dan Tun Perkasa, ketua orang Melayu di Kedah telah menghadap dan melantik Maharaja Derbar Raja menjadi Raja Kedah.



Ilustrasi kawasan Kuala Sungai Merbok tempat kedatangan Maharaja Derbar Raja.

(Sumber: Adaptasi daripada replika kawasan Lembah Bujang, Muzium Arkeologi Lembah Bujang, Kedah)

Pemasyhuran Maharaja Derbar Raja sebagai Raja Kedah telah disusuli dengan pengiktirafan alat kebesaran yang dibawa dari Parsi, iaitu nobat. Kini, nobat diwarisi sebagai antara alat kebesaran kerajaan Kedah.

Baginda kemudiannya telah membina pusat kerajaan di Sungai Mas.



Cerna Minda

Apakah alat kebesaran diraja yang diiktiraf bersama-sama pertabalan Raja Kedah yang pertama?



Aktiviti "Laungan" (Shout)

Berdasarkan pelbagai sumber, secara berkumpulan anda diminta untuk mengumpulkan maklumat tentang nama lain bagi Kedah dan menyatakannya secara lisan.

Tahukah Anda?

Menurut sumber arkeologi, aktiviti perdagangan di pelabuhan Sungai Mas, Kedah bermula sejak abad kelima.

Dua sumber utama pengasasan kerajaan Kedah ialah:

- Naskhah *Al-Tarikh Salasilah Negeri Kedah* yang mencatatkan pengasas pertama dari Parsi.
- Naskhah *Hikayat Merong Mahawangsa* yang mencatatkan pengasas pertama daripada keturunan Rom. Sarjana berpendapat Rom ialah Parsi pada masa tersebut.

Kawasan pemerintahan kerajaan Kedah berkembang menerusi pembukaan kota atau pusat pentadbiran baharu setelah seseorang pemerintah menaiki takhta. Tindakan ini juga merupakan strategi dalam menghadapi ancaman dari dalam dan dari luar.

Kota Siputih telah dibuka oleh Tunku Ahmad (Raja Muda) pada tahun 1282 bertujuan untuk menghadapi ancaman daripada Siam dan Aceh di utara. Kota Siputih kemudiannya dijadikan tempat bersemayam oleh Sultan Kedah yang keenam, Sultan Ibrahim (1321-1373).

Sultan Muhammad Jiwa Zainal Adilin Mu'adzam Shah II, Sultan Kedah ke-19 (1710-1778) merupakan antara pemerintah yang masyhur. Baginda telah mengasaskan Alor Setar yang kemudiannya diisytiharkan sebagai ibu negeri Kedah.



Peta lokasi kota pentadbiran kerajaan Kedah.

(Sumber: Adaptasi daripada Ahmad Sarji, *The Rulers of Malaysia*, Singapura: Editions Didier Millet., 2011, hlm. 24)

Kedudukan Kuala Sungai Merbok yang menghala ke Selat Melaka dan Gunung Jerai, iaitu puncak tertinggi di Kedah telah menarik kehadiran pedagang. Kawasan tumpuan pedagang ini membolehkan Kedah menjadi pusat perdagangan dan muncul sebagai sebuah negeri yang makmur.

Kerajaan Kedah yang diasaskan pada sekitar abad ketujuh kekal hingga kini menerusi penggantian pemerintah daripada jurai keturunan pengasasnya.



Kerajaan
Kedah



Bagaimanakah Kedah muncul sebagai pusat perdagangan yang makmur?



Aktiviti "Penulisan Pantas" (Rocket Writing)

Balai Besar, Kedah dibina pada tahun 1735 bersempena dengan pengisytiharan Alor Setar sebagai ibu negeri Kedah. Dalam tempoh lima minit, anda diminta untuk menyenaraikan binaan lain yang dibina sebagai tanda peringatan sesuatu peristiwa penting di negara kita.



Kerajaan Kelantan

Kelantan merupakan sebuah wilayah yang pernah dikuasai dan bergabung dengan kerajaan Patani. Pengasasan kerajaan Kelantan merupakan hasil daripada penyatuan dua wilayahnya oleh putera pemerintah tempatan.

Kelantan merupakan sebahagian daripada Negara Patani Besar yang diasaskan oleh Raja Sakti I pada tahun 1650.

Kemangkatan pemerintah terakhir Negara Patani Besar, iaitu Raja Bahar pada tahun 1670 menyebabkan Kelantan berpecah kepada dua wilayah pemerintahan.

Kelantan Barat

- berpusat di Kota Kubang Labu.

Kelantan Timur

- berpusat di Kota Pangkalan Datu.

Long Yunus, putera pemerintah di Kota Kubang Labu telah berjaya menyatukan kedua-dua wilayah ini dan mengasaskan kerajaan Kelantan pada tahun 1762. Baginda menaiki takhta dengan gelaran Yang di-Pertuan Kelantan. Baginda mendapat pengiktirafan daripada Sultan Terengganu.

Pada tahun 1777, baginda telah memindahkan pusat pentadbiran ke Kota Galoh di timur tebing Sungai Kelantan. Baginda juga telah mengarahkan pembinaan Masjid Kampung Laut yang merupakan simbol pentadbiran Islam di Kelantan.



Peta wilayah Negara Patani Besar yang dibangunkan oleh Raja Sakti I dari tahun 1650 hingga tahun 1670.

(Sumber: Adaptasi daripada Abdul Razak Mahmud, *Ikhtisar Sejarah Kelantan*, Kota Bharu: Pustaka Aman Press, 2002, hlm. 14)



Tahukah Anda?

Negara Patani Besar meliputi gabungan wilayah Terengganu, Patani, Singgora dan Pathalung. Pusat pentadbirannya adalah di Kota Pangkalan Datu. Pemerintahan kerajaan ini juga dikenali sebagai Keluarga Diraja Jembal dan bertahan hingga penghujung abad ke-17.



Bagaimanakah pemerintah menghadapi cabaran dalam mengekalkan kemakmuran negara?

Sultan Muhammad II (1837-1886) merupakan antara pemerintah yang masyhur. Baginda telah mengasaskan Kota Bharu sebagai pusat pemerintahan pada tahun 1844. Istana Balai Besar telah dibina sebagai tempat bersemayam dan pentadbiran kerajaan Kelantan. Baginda telah menguatkuasakan undang-undang syarak. Kesannya, Kelantan menjadi negeri yang aman. Kelantan juga makmur sebagai pusat perdagangan yang menjadi tumpuan para pedagang dari negara jiran dan negeri Melayu yang lain. Keturunan Long Yunus telah mewarisi pemerintahan kerajaan Kelantan hingga kini.



Tahukah Anda?

Legenda pemerintahan Raja Perempuan dalam kerajaan Kelantan.

Che Siti Wan Kembang

- Memerintah wilayah tebing Sungai Lebir yang kini dikenali sebagai Kampung Chali pada awal abad ke-17.
- Kijang yang merupakan binatang kesayangan baginda telah dijadikan sebagai antara simbol pemerintahan kerajaan Kelantan.

Puteri Saadong

- Memerintah wilayah di Kota Jelasin pada tahun 1667 yang kini dikenali sebagai Kampung Kota.
- Baginda pernah ditawan dan dibawa ke Siam.

(Sumber: Abdul Razak Mahmud, *Ikhtisar Sejarah Kelantan*, Kota Bharu: Pustaka Aman Press Sdn. Bhd., 2002, hlm. 12)



Kerajaan Kelantan

Wang emas Kelantan semasa pemerintahan Che Siti Wan Kembang.

(Sumber: Siri Cintai Malaysia, *Negeri Kelantan Darul Naim*, Kuala Lumpur: Penerbitan Seri Utama, 1987, hlm. 14)



Cerna Minda

Bagaimanakah Long Yunus mengasaskan kerajaan Kelantan yang kekal hingga kini?



Aktiviti

"Saya Lihat, Saya Fikir, Saya Bertanya" (*I See, I Think, I Wonder*)



Istana Balai Besar, Kelantan.

(Sumber: Siri Cintai Malaysia, *Negeri Kelantan Darul Naim*, Kuala Lumpur: Penerbitan Seri Utama, 1987, hlm. 11)

Secara berkumpulan, berdasarkan gambar di sebelah lakukan aktiviti yang berikut:

- Ceritakan apakah yang anda lihat?
- Bincangkan peranan istana.
- Bagaimanakah kita dapat memelihara dan memulihara warisan seni bina istana lama?
- Bandingkan ciri-ciri binaan istana pada masa dahulu dengan masa ini.

Kerajaan Negeri Sembilan

Kehadiran masyarakat Minangkabau ke beberapa wilayah di Negeri Sembilan telah membawa kepada pengasasan kerajaan Negeri Sembilan oleh Raja Melewar.

Negeri Sembilan pada asalnya merupakan naungan Kesultanan Johor Riau.

Sejak awal abad ke-15, masyarakat Minangkabau yang berasal dari Sumatera telah merantau dan mendiami beberapa wilayah di Negeri Sembilan.

Pada tahun 1770, empat Penghulu Luak terdiri daripada Sungai Ujong, Jelevu, Johol dan Rembau telah menghantar utusan untuk menjemput anak raja Minangkabau di Sumatera bagi dirajakan di Negeri Sembilan.

Raja Minangkabau bersetuju mengutuskan Raja Melewar sebagai pemerintah di Negeri Sembilan.

Raja Melewar mengasaskan kerajaan Negeri Sembilan yang berpusat di Seri Menanti pada tahun 1773. Baginda memakai gelaran Yamtuan Seri Menanti dan mendapat pengiktirafan daripada pemerintah Kesultanan Johor Riau.



Peta menunjukkan kedatangan masyarakat Minangkabau ke wilayah di Negeri Sembilan sejak awal abad ke-15.

(Sumber: Adaptasi daripada Abd. Rahman Ali, N. Rajendra dan V. Rajendra, *Tawarikh Dunia Baru Buku Satu*, Kuala Lumpur: Longman Malaysia Sdn. Bhd., 1982, hlm. 106)



Makam Raja Melewar dan permaisuri di Kampung Astana Raja, Rembau.

(Sumber: Koleksi DBP, 2017)

Tahukah Anda?

Nama Negeri Sembilan merujuk persekutuan sembilan buah “negeri” dalam istilah Minangkabau yang membawa pengertian kawasan atau daerah. Sembilan buah “negeri” tersebut ialah Sungai Ujong, Jelevu, Jempol, Johol, Rembau, Tampin, Ulu Muar, Inas dan Gunung Pasir.

Cerna Minda

Ceritakan kembali proses pengasasan kerajaan Negeri Sembilan.



Peta menunjukkan persekutuan sembilan daerah atau "negeri" pada peringkat awal dalam kerajaan Negeri Sembilan.

(Sumber: Adaptasi daripada Ahmad Sarji (ed.), *The Rulers of Malaysia*, Singapura: Editions Didier Millet, 2011, hlm. 55)

Yamtuan Antah (1872-1888) merupakan antara pemerintah yang masyhur. Baginda berusaha menjamin keamanan negeri daripada campur tangan kuasa luar. Kestabilan pemerintahan membolehkan Negeri Sembilan memperluas hubungan perdagangan dengan kerajaan lain.

Tradisi melantik pemerintah dari Minangkabau berakhir dengan kemangkatan Yamtuan Lenggang. Pertabalan Yamtuan Radin, putera Yamtuan Lenggang pada tahun 1830 menandakan bermulanya sistem penggantian waris pemerintah tempatan daripada keturunan Yamtuan Radin.

Namun begitu, kuasa memilih Yamtuan kekal ditentukan oleh Undang Yang Empat, iaitu Sungai Ujong, Jelebu, Johol dan Rembau.

Seri Menanti kekal menjadi tempat bersemayam Yamtuan Besar Negeri Sembilan hingga kini. Manakala, istana di Seremban merupakan istana hinggap.



Aktiviti "Stesen Berputar" (Rotating Stations)

Gambar menunjukkan Istana Seri Menanti, Negeri Sembilan dan keratan rentasnya.



- Gambar ini diletakkan di stesen pertama dan stesen kedua dengan dicerakinkan soalan yang berbeza-beza, iaitu:
 - Nyatakan keunikan seni bina bangunan ini. (Stesen Pertama)
 - Apakah fungsi anjung dan singhansana dalam binaan tersebut? (Stesen Kedua)
- Bandingkan fungsi anjung rumah tradisional dengan rumah moden. (Stesen Ketiga)
- Murid bersiap sedia di stesen yang ditetapkan oleh guru.
- Dalam tempoh 10 minit, murid menjawab soalan yang diberikan. Apabila masa tamat, murid akan bergerak ke stesen berikutnya sehingga selesai.
- Setiap kumpulan diberikan pen warna yang berbeza-beza untuk menulis jawapan.

Kerajaan Perlis

Sejarah pembentukan kerajaan Perlis melibatkan pengaruh Kedah dan Siam. Pelantikan Syed Hussin Jamalullail sebagai pemerintah merupakan asas kepada pembentukan kerajaan Perlis.

Pada peringkat awal, Perlis merupakan sebahagian daripada wilayah Kedah.

Sultan Kedah, iaitu Sultan Muhyiddin Mansur Shah, Sultan Dhiauddin Mukarram Shah I dan Sultan Dhiauddin Mukarram Shah II telah menjadikan Perlis sebagai pusat pemerintahan kerajaan.

Sultan Muhyiddin Mansur Shah, Sultan Kedah Ke-14 (1651-1661) telah membina Kota Sena yang menjadi asas kepada perkembangan bandar Kangar.

Sultan Dhiauddin Mukarram Shah I, Sultan Kedah Ke-15 (1661-1688) telah mengasas dan membangunkan Kota Kayang yang merangkumi kawasan pelabuhan Kuala Perlis dan Kota Keran. Baginda mangkat pada tahun 1688 dan dimakamkan di Kota Kayang, Perlis.

Sultan Dhiauddin Mukarram Shah II, Sultan Kedah Ke-21 (1798 - 1804)

- Membangunkan Kota Kayang II semasa menjadi Raja Muda.
- Membentuk Mukim Arau dengan melantik Syed Harun Jamalullail sebagai Penghulu pada tahun 1798.



Peta menunjukkan negeri naungan Siam.

(Sumber: Adaptasi daripada Ahmad Ismail dan Yazid Mat, *Perlis Indera Kayangan: Sejarah Pembentukan Sebuah Negeri Berdaulat*. Perlis: Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri Perlis, 1992, hlm. vii)

Semasa di bawah pengaruh Siam pada tahun 1839, wilayah Kedah dipecahkan kepada empat unit pentadbiran, iaitu Setul, Perlis, Kubang Pasu dan Kedah. Perlis ditadbir oleh Syed Hussin Jamalullail.

Pada tahun 1843, Siam mengiktiraf Syed Hussin Jamalullail sebagai pemerintah negeri Perlis dengan gelaran Phya Songkhram Ramu Wichit Willis Asmara Phya Pelit.

Syed Hussin Jamalullail telah menjadikan Arau sebagai pusat pentadbiran.



Muzium Kota Kayang, Perlis tempat yang menyimpan sejarah negeri Perlis.
(Sumber: Koleksi Ahmad Salehee Abdul, 2017)



Replika bunga emas Perlis.
(Sumber: Muzium Kota Kayang, Kangar)

Pelantikan Syed Hussin Jamalullail sebagai pemerintah menjadikan Perlis sebagai sebuah negeri berdaulat. Keturunan Jamalullail yang bergelar Syed memerintah kerajaan Perlis hingga kini dengan gelaran Raja Perlis.



Cerna Minda

Siapakah Sultan Kedah yang dimakamkan di Kota Kayang, Perlis?



KPS

"Pada masa yang sama sebenarnya raja dan pembesar Perlis telah melancarkan satu gerakan berlumba-lumba dan bersaing dengan Sultan Kedah dalam menyenai perasaan baik dan mesra Maharaja dan istana Siam terhadapnya... Dari tahun 1841 hingga 1909, kerajaan Perlis telah menghantar tidak kurang daripada dua puluh bunga emas, setiap tiga tahun kepada Siam."

(Sumber: Julie Tang Su Chin, "Sejarah Kerajaan Perlis 1841-1957" dlm. MBRAS, 2002, hlm. 95)

Berdasarkan pernyataan di atas:

- Buat interpretasi anda tentang bunga emas.
- Rasionalkan tindakan pemerintah dalam penghantaran bunga emas tersebut.



Tahukah Anda?

- Wilayah Setul kemudiannya telah diserapkan sebagai wilayah Siam, manakala Kubang Pasu kembali menjadi sebahagian wilayah Kedah pada tahun 1859.
- Bunga Mas (Emas) merupakan sepokon bunga emas dan perkakas pengiring dengan kadar yang ditentukan oleh pihak raja dan kerajaan Siam. Bunga Mas dihantar ke Bangkok setiap tiga tahun sebagai tanda persahabatan dan menjamin keselamatan.

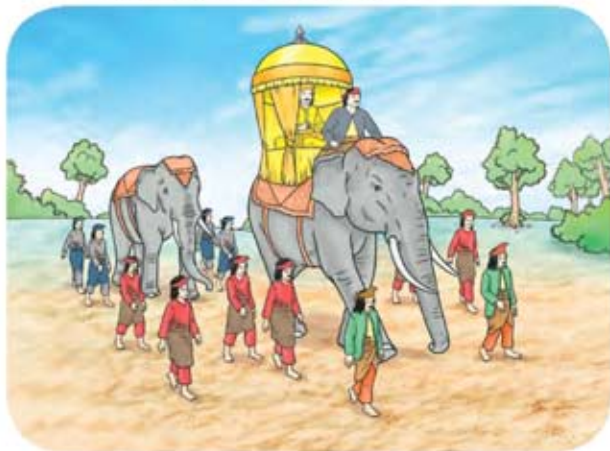
Pengenalan

Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis telah muncul sebagai kerajaan yang berdaulat. Setiap kerajaan ini telah berusaha memantapkan pemerintahan masing-masing dengan menjalin hubungan dengan negeri-negeri Melayu yang lain. Hubungan tersebut terjalin dalam aspek diplomatik dan perdagangan. Terdapat tiga asas hubungan ini, iaitu keserumpunan, geografi dan agama.

Asas Hubungan

Tujuan

- Pada peringkat awal pengasasan, setiap kerajaan menjalin hubungan luar kerana hendak memperkukuh kedaulatan.
- Pemerintah telah menghantar utusan ke negeri Melayu yang lain bagi mendapatkan pengiktirafan kedaulatan kerajaan.
- Kestabilan dalam negeri kemudiannya mendorong pemerintah berusaha menjalin hubungan luar untuk kemakmuran negeri.



Ilustrasi menggambarkan rombongan utusan diraja kerajaan negeri Melayu ke negeri yang lain.

(Sumber: Adaptasi daripada Ahmad Sarji (ed.), *The Rulers of Malaysia*, Singapura: Editions Didier Millet, 2011, hlm. 50)

1

Keserumpunan

- Persamaan dalam aspek bahasa dan budaya mendorong wujud hubungan dengan negeri-negeri Melayu yang lain.
- Persamaan ini memudahkan interaksi sesama kerajaan.
- Setiap kerajaan bersikap toleransi dalam menerima amalan budaya kerajaan lain.



Cerna Minda

Bagaimanakah aspek keserumpunan mewujudkan hubungan antara sesebuah negeri dengan negeri Melayu yang lain?

Geografi

- Sempadan antara negeri yang berjiran memudahkan perhubungan.
- Antara tarikan perhubungan termasuklah hasil sumber alam dan sumber bumi.
- Sungai penting sebagai laluan perhubungan yang dikongsi secara bersama-sama antara negeri.
- Kepentingan sungai ini mendorong setiap negeri berusaha menjamin keselamatan laluan tersebut.
- Pembentukan pelabuhan di pinggir sungai telah menggalakkan hubungan dengan negeri berjiran dan kuasa luar.



Pangkalan Alor Tok Pasai merupakan laluan perdagangan pelabuhan Kuala Kedah.

(Sumber: *Kedah Dulu-Dulu*, Kedah: Perbadanan Perpustakaan Awam Kedah, 2003, hlm. 76)

Agama

- Berlaku melalui penerimaan Islam oleh pemerintah.
- Diperkukuhkan dalam kegiatan keagamaan menerusi peranan ulama.
- Berkongsi institusi pendidikan agama menerusi kehadiran penuntut dari pelbagai wilayah.



Peta menunjukkan Sungai Linggi yang merupakan laluan penting perhubungan dan perdagangan serta kawasan pungutan cukai kerajaan Negeri Sembilan.

(Sumber: Abd. Rahman Ali, N. Rajendra dan V. Rajendra, *Tawarikh Dunia Baru Buku Satu*. Kuala Lumpur: Longman Malaysia Sdn. Bhd., 1982, hlm. 107)



Pembinaan Masjid Kampung Laut di tebing Sungai Kelantan membantu usaha penyebaran Islam dalam kalangan masyarakat tempatan dan pedagang luar.



Apakah kepentingan sungai kepada negara pada hari ini?



Bangunan asal Masjid Kampung Laut kini telah dipindahkan ke Nilam Puri dan terus dipelihara dan dipulihara.

(Sumber: Koleksi DBP, 2017)



Glosari

Sumber alam: sesuatu yang diperoleh daripada tanah serta usaha yang dilakukan bagi memenuhi keperluan kehidupan. Contoh sumber alam ialah tanaman padi.

Sumber bumi: hasil galian seperti bijih timah.

Hubungan Diplomatik

Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis telah menjalin hubungan diplomatik dengan negeri-negeri Melayu yang lain. Hubungan diplomatik dijalinan menerusi pengiktirafan kerajaan Melayu yang lain, bantuan pertahanan dan perkahwinan diraja.

Cara Jalinan Hubungan Diplomatik

1. Pengiktirafan

Pengiktirafan bertujuan mengabsahkan sultan sebagai pemerintah. Hal ini mewujudkan hubungan antara kerajaan berdaulat yang mempunyai taraf yang sama.

- Pada abad ke-15, Sultan Mahmud Shah, pemerintah Kesultanan Melayu Melaka telah mengiktiraf kerajaan Kedah sebagai kerajaan yang berdaulat, manakala kerajaan Kedah mengakui pertuanan Sultan Melaka.
- Pada tahun 1775, Sultan Terengganu telah mengiktiraf kerajaan Kelantan yang telah disatukan di bawah pemerintahan Long Yunus.

2. Pertahanan

Pertahanan merupakan aspek penting dalam memastikan kelangsungan sesebuah kerajaan. Hubungan pertahanan yang diwujudkan dapat mengekalkan kedaulatan sesebuah kerajaan daripada campur tangan kuasa lain.

- Long Yunus mendapat bantuan ketenteraan daripada kerajaan Terengganu dan kerajaan Reman di Hulu Perak dalam usaha untuk menyatukan Kelantan.
- Pelantikan Long Gaffar dari kerajaan Reman sebagai Perdana Menteri Kelantan merangkap Panglima Perang telah membantu mengekalkan keamanan di Kelantan.



Peta
Kerajaan
Reman



Glosari

Mengabsahkan: mengesahkan pelantikan seseorang sebagai pemerintah.

3. Perkahwinan

Perkahwinan diraja antara sesebuah kerajaan merupakan amalan tradisi kerajaan negeri-negeri Melayu. Perkahwinan diraja akan mengukuhkan hubungan dan menjamin kedaulatan sesebuah kerajaan.

- Onang Kening, iaitu puteri Kelantan dikahwinkan dengan Sultan Mahmud Shah dari Melaka. Hasil perkahwinan ini melahirkan Raja Muzaffar yang kemudiannya menjadi Sultan Perak yang pertama.
- Che' Ku Wan, iaitu puteri Long Yunus dikahwinkan dengan Tengku Muhammad, putera Sultan Terengganu.
- Raja Perlis, iaitu Raja Syed Hussin berkahwin dengan Tengku Nor Asiah, iaitu cucunda kepada Sultan Abdullah Mukarram Shah, Sultan Kedah Ke-20.



Cerna Minda

Bagaimanakah hubungan perkahwinan diraja dapat menjamin kedaulatan sesebuah kerajaan?



Bagaimanakah sesebuah kerajaan dapat menjalinkan hubungan diplomatik pada masa ini?



Singgahsana yang menjadi tempat persandingan pasangan diraja.

(Sumber: Koleksi DBP, 2016)



Aktiviti "Kedai Kopi" (Cafe)

Seperti di kafe, murid duduk secara berkumpul di sebuah meja. Guru meletakkan tajuk perbincangan di tengah-tengah meja tersebut, iaitu "Hubungan diplomatik penting dalam memastikan keselamatan dan kelangsungan sesebuah kerajaan". Secara berkumpul, murid akan membincangkan tajuk ini.



Kajian Kes



Kota Lukut,
Negeri
Sembilan.

Pertahanan menjadi asas kepada kelangsungan sesebuah kerajaan. Buktikan.

Hubungan Perdagangan

Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis juga menjalinkan hubungan perdagangan dengan negeri-negeri Melayu yang lain. Hubungan perdagangan dijalinkan menerusi pembinaan pelabuhan dan hasil perdagangan tempatan.

1. Pelabuhan

Hubungan antara kerajaan berlaku melalui aktiviti perdagangan di pelabuhan. Pelabuhan-pelabuhan ini menjadi asas kepada pembentukan hubungan dengan pedagang tempatan seperti Melaka, Perak dan Johor serta pedagang luar dari Siam, China, Arab dan Kemboja.

Kedah

- Pangkalan Lembah Bujang, Pangkalan Kuala Merbok terletak di Sungai Merbok.
- Pangkalan Kuala Muda di Sungai Muda.
- Sultan Muhammad Jiwa (1472-1506) telah memperkembangkan penggunaan mata wang Kedah di pelabuhan.

Kelantan

- Pangkalan Galoh yang bermaksud Pangkalan Permata dibina di Sungai Kelantan.
- Menggunakan mata wang logam dinar dalam urusan perdagangan sejak tahun 1181.

Perlis

- Pelabuhan Kuala Perlis di Sungai Perlis.
- Pekan Kangar yang terletak di pertemuan cabang anak Sungai Perlis menjadi tempat pertemuan pedagang.

Negeri Sembilan

- Pangkalan di Sungai Linggi.
- Pedagang Rembau menguasai aktiviti perdagangan dengan pedagang luar.



Pangkalan Kuala Merbok.
(Sumber: *Kedah Dulu-Dulu*,
Kedah: Perbadanan Perpustakaan
Awam Kedah, 2003, hlm. 90)

Kegiatan
Ekonomi
Negeri
Melayu



Perahu Sagor diperbuat daripada batang balak yang ditebuk dan digunakan bagi membawa hasil dagangan tempatan ke pelabuhan Lembah Bujang, Kedah.

(Sumber: Muzium Arkeologi
Lembah Bujang, Kedah)



2. Barang Dagangan

Kekayaan hasil bumi dan kepelbagaian jenis barang dagangan menjadi tarikan pedagang tempatan dan dari luar Alam Melayu. Keperluan terhadap barang dagangan ini mendorong berlakunya hubungan perdagangan antara kerajaan.

Kedah

- Kedah memperdagangkan beras, garam, damar, kapur barus dan emas urai. Manakala pedagang dari Perak dan Melaka membawa barang dagangan seperti arang kayu, papan dan ikan kering.
- Kedah juga merupakan pembekal gading dan gajah bagi perdagangan entrepotnya.

Kelantan

- Kelantan memperdagangkan emas dan dikunjungi oleh pedagang dari dalam dan luar Kepulauan Melayu.

Perlis

- Perlis memperdagangkan beras dan bijih timah dengan negeri jiran dan Siam.

Negeri Sembilan

- Negeri Sembilan memperdagangkan bijih timah, sirih, kayu gaharu dan kapur barus dengan Johor dan Melaka.



Beras



Arang kayu.



Bijih timah.

Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis telah menjalin hubungan diplomatik dan perdagangan dengan negeri-negeri Melayu yang lain. Hubungan diplomatik ini telah menjamin kedaulatan kerajaan-kerajaan ini kekal hingga kini. Hubungan perdagangan pula telah menyumbang kepada kemakmuran dan perkembangan kerajaan.



Aktiviti "Drama" (*Dramatisation*)

Secara berkumpulan, lakonkan aktiviti urusan jual beli barang dagangan utama setiap kerajaan ini.



Aktiviti KMD

Secara berkumpulan, lakarkan bentuk mata wang dan barang keperluan pada masa dahulu, masa ini dan masa hadapan.

Perkara	Masa Dahulu	Masa Ini	Masa Hadapan
Mata wang			
Barang keperluan			





Imbas Kembali

Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis



Bab ini telah membincangkan penerusan kegemilangan kerajaan Alam Melayu menerusi pengasasan kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis. Pelantikan pemerintah telah memantapkan sistem pentadbiran tempatan. Kerajaan-kerajaan ini telah berusaha mempertahankan kelangsungan kedaulatan masing-masing daripada ancaman luar melalui jalinan hubungan diplomatik dan perdagangan dengan negeri-negeri Melayu yang lain. Kelangsungan kegemilangan kerajaan-kerajaan ini dapat dilihat dari aspek warisan serta keunikannya yang masih kekal hingga hari ini dalam bab seterusnya.



Pemahaman dan Pemikiran Kritis

- Undang Sungai Ujong
 - Undang Jelebu
 - Undang Johol
 - Undang Rembau

Pembesar di atas bersetuju menghantar utusan bagi menjemput pemerintah dari Minangkabau. Apakah nilai yang berkaitan dengan persetujuan pembesar tersebut?

- Menghormati peraturan kerajaan.
 - Bertanggungjawab terhadap negara.
 - Permuafakatan dalam membuat keputusan.
 - Gigih mempertahankan sempadan wilayah.
- Mengapakah pelabuhan penting kepada sesebuah kerajaan Melayu?
 - Perluasan wilayah.
 - Lambang kedaulatan.
 - Menjamin keselamatan.
 - Meningkatkan kemakmuran.

- Lengkapkan jadual di bawah dengan maklumat yang berikut:

Arau	Long Yunus	Seri Menanti	1773
Maharaja Derbar Raja	1762	Kedah	Raja Melewar
Kelantan	Syed Hussin Jamalullail	1843	Kota Kubang Labu
630 M	Sungai Mas	Negeri Sembilan	Perlis

Kerajaan	Tahun	Pengasas	Lokasi Pentadbiran



Pemahaman dan Pemikiran Kritis

4. Jawab soalan yang berikut berdasarkan gambar di sebelah.
- (a) Apakah kuasa luar yang berkaitan dengan gambar tersebut?
 - (b) Berikan pendapat anda terhadap tindakan pemerintah berkaitan dengan gambar tersebut. 🧠



5. Bincangkan penyelesaian bagi situasi di bawah.

Situasi A:

Kerajaan X menerima ancaman daripada kuasa lain yang lebih kuat.
Apakah tindakan yang boleh diambil?

Situasi B:

Kerajaan Y ingin memakmurkan negaranya.
Apakah usaha terbaik yang perlu dilakukan?

Situasi C:

Pemerintah Z ingin mengukuhkan kerajaannya yang berdaulat.
Apakah antara bentuk hubungan yang boleh diambil?

6. Kekayaan hasil bumi serta kepelbagaian jenis barangan dagangan menjadi tarikan kepada kehadiran pedagang.

Berdasarkan pernyataan di atas, jawab soalan yang berikut:

- (a) Nyatakan hasil bumi yang diperdagangkan oleh kerajaan Melayu.
- (b) Bagaimanakah kegiatan perdagangan dapat mewujudkan hubungan antara negeri Melayu?
- (c) Pada pendapat anda, apakah kriteria yang perlu ada bagi mewujudkan sebuah pelabuhan perdagangan yang baik? 🧠



Cakna dan Cerminan Sejarah

Nilai, Patriotisme dan Iktibar

- Pengetahuan tentang sejarah berkaitan kerajaan Melayu menyedarkan kita agar menghargai usaha yang dilakukan oleh pemerintah terdahulu.
- Memahami hubungan luar kerajaan Melayu dengan negeri Melayu lain memberikan pengetahuan tentang kepentingan memelihara hubungan baik demi kesejahteraan negara.
- Dasar berbaik-baik dengan negara jiran amat penting dalam mengekalkan kedaulatan negara dan dihormati di persada antarabangsa.

Diri dan Keluarga

Setiap ahli keluarga berperanan untuk mewujudkan keluarga yang harmoni.

Negara

Menjaga hubungan baik dengan negara lain dapat menjamin kedaulatan negara kita.



Hubungan baik dengan negara jiran menerusi ASEAN telah membawa kesejahteraan dan kemakmuran kepada negara kita.